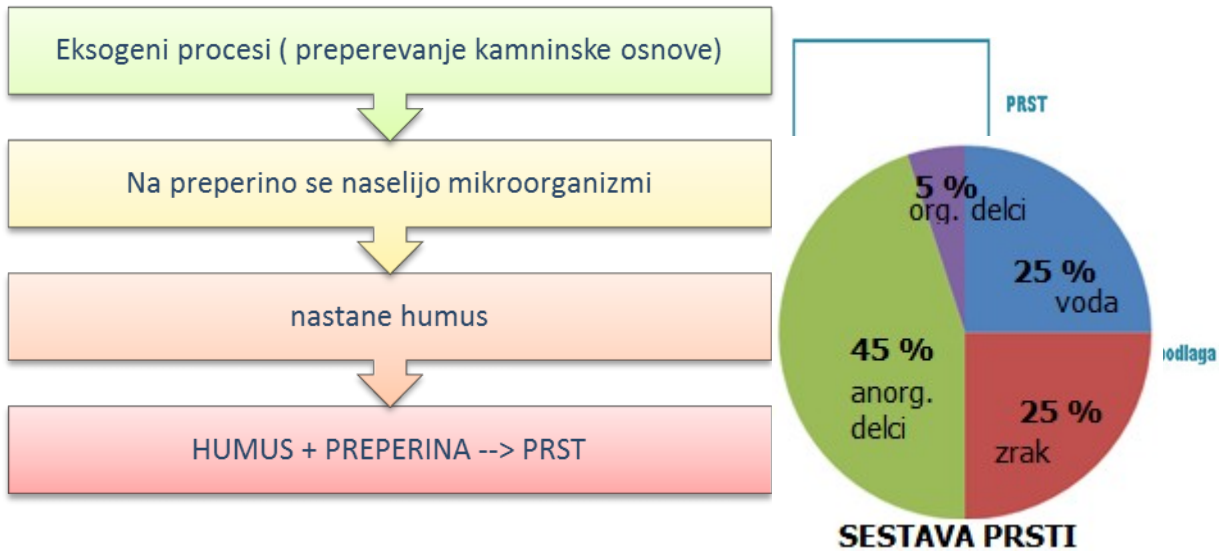


1. PEDOGEOGRAFIJA (veja geografije, ki preučuje prst)

PRST → preperel del zemeljske skorje, ki je nastal ob preperevanju matične podlage in s sodelovanjem živega sveta



LASTNOSTI PRSTI:

- **rodovitnost,**
- **struktura** (npr. grudičasta struktura),
- **zrnavost/tekstura** (razmerje med deleži velikosti delcev v prsti → velikost delcev po vrsti: glina, melj, ilovica, pesek),
- **vlažnost,**
- **barva,**
- **razkrojeni organski delci** (humus).

PEDOGENEZA → proces nastajanja prsti

PEDOGENETSKI DEJAVNIKI:

- **podnebje** (temperatura, vlažnost, padavine, čas dežja),
- **kamninska podlaga** (nekateri prsti imajo fizikalne/kemijske lastnosti svoje matične podlage),
- **površje** (na strmih pobočjih voda odnaša prst → plitve prsti; na ravnini so prsti globlje),
- **organizmi** (mikroorganizmi za nastanek humusa),
- **čas** (prst nastaja tisočletja; razvoj hitrejši na mladih nanosih kot na živoskalni podlagi).

VRSTE PRSTI:

- **Conalne** (na nastanek najbolj vplivalo podnebje → feralsoli, podzoli, grejzjomi, ...)
- **Intraconalne** (na nastanek bolj vplival drug dejavnik → rendzina)
- **Aconalne** (mlade in slabo razvite)

PROFIL PRSTI (prerez od površja do matične osnove)





O - organski horizont (sveža ali delno razkrojena organska snov)

A - humozni horizont (mineralni delci + snovi) org.

E - eluvialni horizont (izpiranje org. snovi)

B - iluvialni horizont (kopičenje snovi iz A in E horizonta)

2. RASTLINSTVO ali VEGETACIJA (najbolj razširjeno v geosferi)

naravno

uspeva brez človekovega vpliva potrebe

kulturno

razvito iz človekove

DEJAVNIKI OKOLJA (vplivajo na okolje → podnebje, prst, relief, človek)

• **vpliv podnebja**

- količina in razporeditev padavin
- sončna svetloba
- temperatura

Glede na prilagojenost temperaturi:

toploljubno

hladnoľjubno

Glede na prisotnost vode ločimo

sušoljubne rastline - kserofiti (kaktus, rožmarin, lovorovec)

vlagoljubne rastline - higrofiti (jelša, vrba, topol)

mezofiti (hrast, bukev, kostanj)

• **vpliv prsti**

- nudi oporo za rast
- **vpliv reliefa**
 - prisoje - osoje
 - višinski rastlinski pasovi (nadmorska višina)



Pomen rastlinstva

- vir energije
- vir hrane
- surovina za industrijo
- proizvajalec kisika
- rekreacijski prostor



Vpliv človeka na rastlinstvo

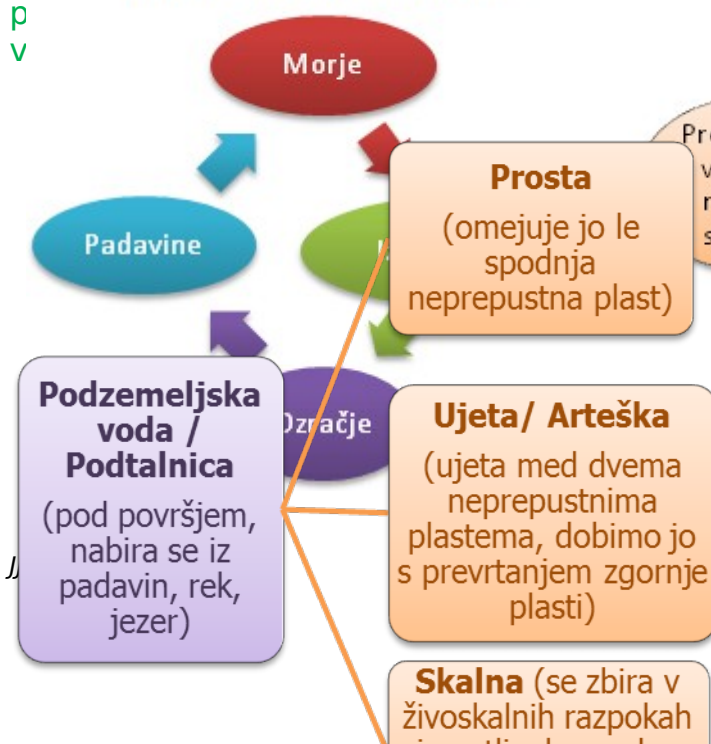
- uvedba kulturnih rastlin
- deforestacija
- izsuševanje močvirja
- kisel dež
- onesnaževanje zraka

3. HIDROGEOGRAFIJA (veja geografije, ki proučuje vpliv voda in ledu na izgled pokrajine)

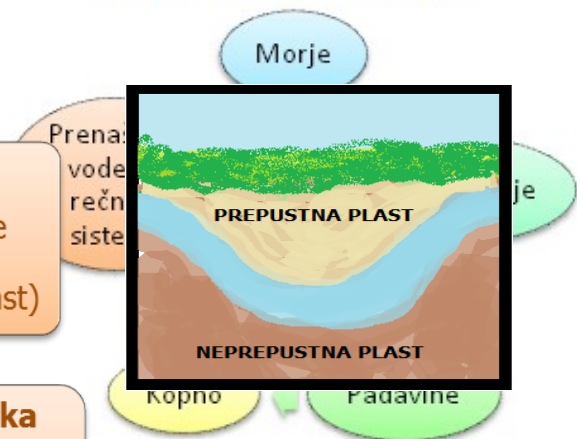
- 70 % površine Zemlje predstavlja voda
- Agregatna stanja:
 - o plinasto
 - o tekoče
 - o trdno
- slana voda predstavlja 97,5 %
- sladka voda predstavlja 2,5 %
 - o 70 % v ledenem pokrovu
 - o 30 % podtalnice
 - o (1 % uporabne vode nad zemljo)

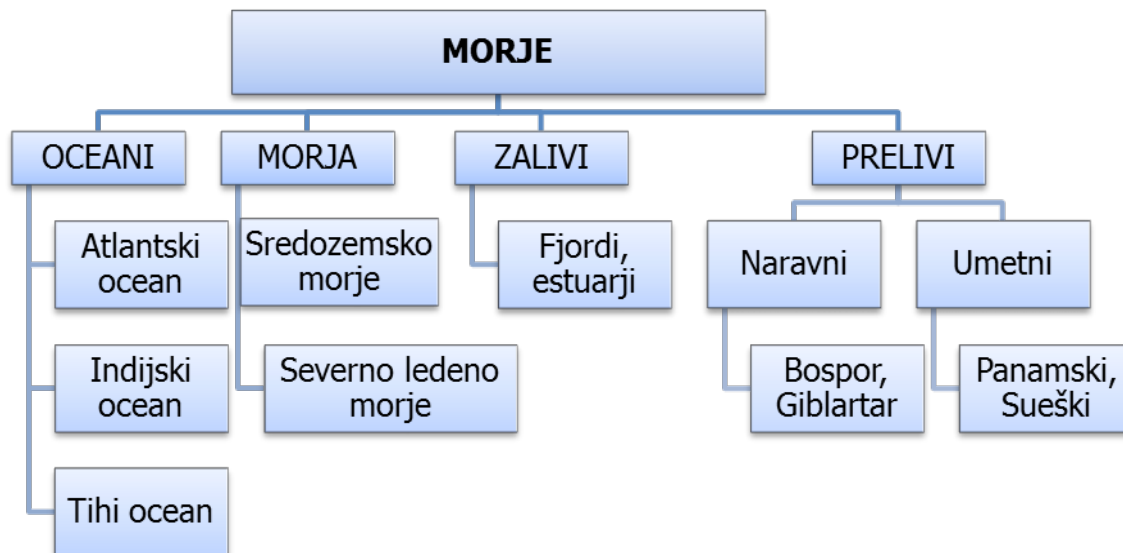
F
p
v

MALI VODNI KROG



VELIKI VODNI KROG





PLIMOVANJE ali BIBAVICA

- izmenično dviganje in spuščanje gladine morja zaradi privlačnosti Lune in Sonca
- **Plima:** dvigovanje morske gladine
- **Oseka:** upadanje morske gladine



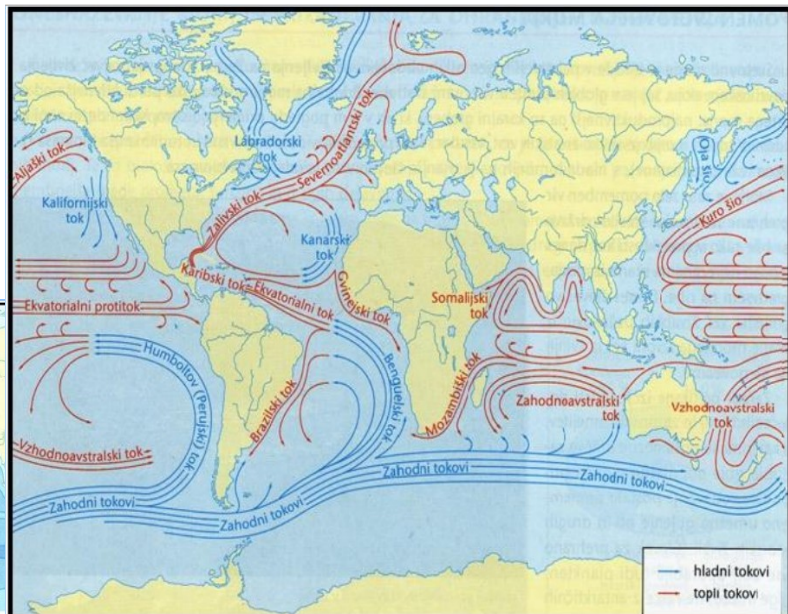
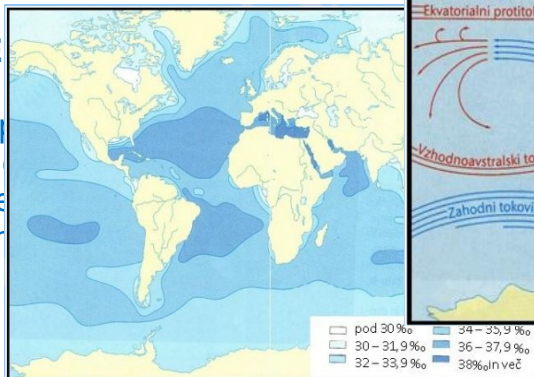
Kemične lastnosti	Fizikalne lastnosti
<p>Slanost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • količina raztopljenih snovi v morju, izražamo v ‰ • povprečno 35 ‰ (35g soli/1kg vode) • na slanost vplivajo temperature <ul style="list-style-type: none"> o visoke temperature, suh zrak vetrovi → izhlapevanje, večja slanost) o nizke temperature, padavine, taljenje ledu, izlivi sladkovodnih rek → manjša slanost • bolj slana morja: Sredozemsko, Rdeče morje, Perzijski zaliv, Mrtvo morje (290‰) 	<p>Temperatura:</p> <ul style="list-style-type: none"> • segrevanje odvisno od kota, počasneje kot zrak, segreva ga sonce (največ 30m v globino → z globino temperatura pada) • najtopleje je v tropskem pasu, zamnjšuje se z oddaljenostjo od ekvatorja <p>Prozornost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • več je planktona, manj je prozorna • topla in slana morja imajo manj planktona → bolj • ob jasnem vremenu je bolj prozorna

- manj slana morja: **Baltsko (3-8‰)**

topli morski tokovi - iz nižje v višjo geografsko širino

hladni morski tokovi - iz višje v nižjo geografsko širino

8
sl
d
te
m
0



JEZERO je kotanja, napolnjena z vodo, ki nima stika z morjem.

- ➔ **naravna** (Bohinjsko)
- ➔ **umetna** (Velenjsko, Šmartinsko)
- ➔ **pretočna** (dotok in odtok - hladna voda)
- ➔ **brez pretoka** (topla voda)
- ➔ **poglobljena** (površje se poglobi)



Tektonska

- nastane v tektonskih jarkih in kotlinah
- reliktna jezera (ostanek nekdanjih jezer)
- vulkanska /kraterska jezera

Erozijska

- kraška jezera (korozija v vrtačah, uvalah, kraških poljih)
- ledeniška erozijska jezera (Krniško, Dolinsko jezero)

//

→ **zajezitvena** (zajezitev odtoka vode)

Akumulacijska ledeniška

- nastane za čelnimi morenami

Umetna akumulacijska

- nastane za izrabo hidroenergije

Največja jezera po površini:

- Kaspijsko (371000 km²)
- Gornje (82 414 km²)
- Viktorijino (68 800 km²)
- Aralsko (66 500 km²)

Največja po prostornini:

- Kaspijsko (73 319 km³)
- Bajkalsko (23000 km³)
- Tanganjika (18 940 km³)
- Gornje (12 000 km³)

Najvišje ležeče jezero: Titicaca (3821 m nadmorske višine)

TEKOČE VODE

Rečni režimi:

- **enostavni (na pretok vpliva en dejavnik):**
 - o **dežni/pluvialni** (največji pritok reke v času deževja)
 - o **snežni/nivalni** (največji pritok reke v času topljenja snega)
 - o **ledeniški/glacialni** (največji pretok v času taljenja ledu)
- **mešani (na pretok vplivata dva dejavnika):**
 - o **snežno-dežni** (zaradi topljenja snega je izrazitejši spomladanski višek)
 - o **dežno-snežni** (zaradi dežja je izrazitejši jesenski višek)
- **kombinirani** (značilni za daljše reke - en del ima en režim, drug del pa drugega; npr. Sava)

POREČJE	del površja, s katerega odteka voda v isto reko (porečje reke Soče je Posočje)
REČNI SISTEM	omrežje, ki ga sestavlja glavna reka s svojimi pritoki
RAZVODJE	je mejno ozemlje med dvema porečjema
RAZVODNICA	črta, ki razmejuje dve razvodji
POVODJE	je celotna površina, s katere se reke stekajo v morje (jadransko, črnomorsko povodje)
POVIRJE	glavna rekla tam šele nastane iz več izvirnih krakov

POMEN TEKOČIH VODA

- **vir sladke vode**
- **vir energije (hidroelektrarne)**
- **prometna pot**
- **vir za namakanje (namakalni sistemi)**
- **turizem & rekreacija (športni ribolov, križarjenje, rafting)**

ONESNAŽENJE VODA



(glej tudi učbenik, stran 112-113)

toplotni pas	podnebni tip	vrsta prsti	skupina rastiinstva
tropski	ekvatorialno	rd ečkaste prsti – feralisoli	tropski deževni gozd
	savansko	rd ečkasto rumene prsti – feralisoli	savansko rastiinstvo
	tropsko polsuho & suho	puščavske prsti – arenosoli, kserosoli	puščavsko rastiinstvo
subtropski	sredozemsko	rd eče in gļave mediteranske prsti - kambisoli, kastanjozjomi	mediteransko rastiinstvo
	subtropsko suho & polsuho	puščavske prsti - arenosoli, kserosoli	puščavsko rastiinstvo
	subtropsko monsunsko & vlažno	rd ečkasto rumene prsti - feralisoli	vlažni subtropski in monsunski gozd
zmernotopli	oceansko	gļave prsti - kambisoli	listnati gozd
	kontinentalno vlažno	gļave in sive gozdne prsti – kambisoli, grejzjomi	listnati in mešani gozd
	kontinentalno polsuho	črne in kostanjeve prsti – černozi omi, kastanozjomi	stepsko rastiinstvo
	kontinentalno suho	puščavske prsti -kserosoli, arenosoli	puščavsko rastiinstvo
supolarni	zmerno hladno	sive sprane prsti – podzoli	iglasti gozd
	tundrsko	tundrske prsti – gļejisoli	tundrsko rastiinstvo
polarni	polarno	ni prsti	ni rastiinstva